

Govern

Disposicions de caràcter general

Decret del Programa de l'assignatura de filosofia I i II de batxillerat de l'Escola Andorrana

Exposició de motius

Vist l'article 17 de la Llei qualificada d'educació, del 3 de setembre de 1993, en la qual s'estableix que els principis rectors del sistema educatiu andorrà i les seves modalitats, els nivells, els cicles, els cursos i les opcions establerts per la Llei es desenvoluparan per un reglament que en determinarà els programes;

Vist l'article 9.2 de la Llei qualificada esmentada, en la qual es reconeix que els alumnes tenen dret que el seu rendiment escolar sigui valorat amb criteris objectius;

Vist l'article 11 de la Llei esmentada, en la qual es reconeix el dret de llibertat de càtedra dels docents, en el respecte a la Constitució i exercint-lo amb una finalitat educativa;

Vist l'article 3 de la Llei d'ordenament del sistema educatiu andorrà, del 9 de juny de 1994, en la qual s'especifica que correspon al Govern fixar els programes dels ensenyaments, dels nivells, dels cicles, dels cursos i de les opcions d'ensenyament;

Vist l'article 5 de la Llei esmentada, en la qual es defineix programa com el conjunt d'objectius, continguts, mètodes pedagògics i criteris d'orientació i avaluació de cadascun dels ensenyaments, dels nivells, dels cicles, dels cursos i de les opcions que configuren el sistema educatiu andorrà;

Vist l'article 6 de la mateixa Llei, en què es concreten diverses consideracions sobre la confecció i l'aplicació dels programes;

Vist el Decret d'ordenament del nivell educatiu de batxillerat del sistema educatiu andorrà, del 21 de novembre del 2007, i les seves modificacions per decret el 3 de març del 2010 i el 16 de maig del 2012;

Vist l'annex 2 del Decret esmentat, en el qual s'inclou el Programa de l'assignatura de filosofia I i II i la necessitat de derogar-lo;

Atesa la necessitat de prescriure el Programa de l'assignatura de filosofia I i II per acomplir el que estableix la normativa esmentada anteriorment, presentar íntegrament totes les parts del Programa i desenvolupar-ne les prescripcions i les orientacions;

Atès que el fet de publicar el programa de cada assignatura de batxillerat per separat facilitarà les eventuais modificacions posteriors;

A proposta de la ministra d'Educació i Joventut, el Govern, en la sessió del 24 de juliol del 2013,

Decreta

Article 1

Objecte del Decret

Aquest Decret fixa el Programa de l'assignatura de filosofia I i II de batxillerat de l'Escola Andorrana, que es recull a l'annex.

Article 2

Modalitats en què s'aplica el Programa

El Programa de l'assignatura de filosofia I i II s'implementa en les condicions que estableix el pla d'estudis i s'aplica a les modalitats de batxillerat que determina la normativa reguladora de l'ordenament de batxillerat de l'Escola Andorrana.

Disposició derogatòria

Amb l'entrada en vigor d'aquest Decret queda derogat l'annex 2 del Decret d'ordenament del nivell de batxillerat del sistema educatiu andorrà del 21 de novembre del 2007 que establia el Programa de l'assignatura de filosofia I i II.

Disposició final

Aquest Decret entra en vigor l'endemà de ser publicat al Butlletí oficial del Principat d'Andorra.

Cosa que es fa pública per a coneixement general.

Andorra la Vella, 24 de juliol del 2013

Antoni Martí Petit
Cap de Govern

Annex

Filosofia I i II

1. Introducció

A l'hora de definir l'ensenyament de l'assignatura de filosofia hi ha diversos enfocaments, però principalment hi ha dues vies possibles. Una s'estructura a partir dels continguts i l'altra a partir de quines competències s'han d'adquirir. L'enfocament basat en els continguts pretén donar a conèixer les grans preguntes, les respostes i les metodologies que s'han emprat al llarg dels segles de la història de la humanitat. L'enfocament per competències pretén desenvolupar en els alumnes els mecanismes necessaris per fer-se grans preguntes, per donar respostes pròpies i per qüestionar les metodologies existents.

Malgrat no sigui l'opció que se segueix en aquest programa, la via d'aproximació a partir dels continguts ha estat la utilitzada en gairebé tota la història acadèmica de la matèria. L'ensenyament de la filosofia neix durant la segona meitat del segle XIX, coincidint amb el període en què les democràcies estan implantant l'educació nacional. Els imperatius marcats des de les organitzacions, orientats a la selecció meritocràtica de les elits, codifiquen ràpidament aquesta disciplina.

La filosofia acadèmica institucional, però, ha estat qüestionada en diverses ocasions, tant des de l'exterior (pel marxisme, per les ciències humanes i, actualment, per les ciències cognitives) com des de dins (les filosofies de la deconstrucció, entre altres). La força de la seva inèrcia, però, prové del fet que l'enfocament per continguts constitueix el marc de referència que estructura tradicionalment l'ensenyament secundari i, més encara, els departaments de les universitats responsables de la formació dels ensenyants d'educació secundària.

El present programa, però, s'estructura en base a les competències que s'han de desenvolupar. Adoptar aquest enfocament no implicarà, però, prescindir dels continguts, sinó tot el contrari: serà imprescindible dotar els alumnes tant de coneixement conceptual com de coneixement procedimental. En una pedagogia basada en el desenvolupament

de competències, l'alumne ha de poder integrar els seus coneixements i els seus sabers en situacions concretes, algunes de les quals seran forçosament noves.

L'enfocament per competències proposa no ensenyar filosofia sinó ensenyar a filosofar. Aquesta aproximació consisteix a fer que els alumnes aconseguixin tractar amb èxit certs problemes i certes situacions. Aquesta aproximació es dissocia àmpliament de la basada en continguts i troba la seva justificació en el fet que gran part de les obres i teories filosòfiques han centrat el seu interès en el mètode, en la manera d'enfocar-lo i en l'art de raonar.

Avui dia, aquesta demanda de competència en filosofia es tradueix per la tendència a organitzar cercles de reflexió, tertúlies filosòfiques o iniciacions a la filosofia per a nens i adolescents. Aquesta "moda" no només es justifica per la necessitat humana de reflexionar sinó també per una necessitat de les societats contemporànies. Són les dinàmiques de les societats actuals les que generen una demanda forçada i urgent de la filosofia.

Les societats contemporànies han estat definides (per pensadors com Niklas Luhmann, Anthony Giddens, Zygmunt Bauman o Edgar Morin) com a societats complexes i reflexives. Són societats que produeixen i elaboren contínuament dades, informacions i reflexions sobre el seu propi funcionament. Tot plegat genera en les poblacions fenòmens d'alienació personal i col·lectiva als quals s'hi busca solució dins de la filosofia. L'enfocament per competències en filosofia ve justificat, doncs, per una demanda intrínseca de l'ésser humà i, alhora, per una necessitat cultural contemporània.

En una societat com la contemporània, cal plantejar-se quines competències pot generar la filosofia. D'entrada no podem acontentar-nos amb tòpics del tipus "la filosofia ensenya a reflexionar". Cal guiar-se per les expectatives que genera la demanda actual de la filosofia: Hi ha qui de la filosofia n'espera una dosi de somni, de canvi d'aires. D'altres n'esperen preceptes de saviesa i aptituds per a una vida de sensatesa. Uns altres n'esperen una capacitat d'aconseguir una visió transversal i transdisciplinària. També hi ha qui de la filosofia n'espera, com

a escola de llibertat, la capacitat de ser crítics, de posar en dubte els preceptes que sempre s'han assumit com a vertaders i la capacitat de demostrar argumentadament els propis posicionaments alternatius. La competència en filosofia engloba totes aquestes expectatives.

L'eix central d'aquest programa parteix d'aquelles competències que s'esperen de la filosofia però, a més, considera tres variables: l'especificitat de la matèria, l'entorn contemporani i el context andorrà.

La disciplina de la filosofia té unes especificitats que la converteixen en una assignatura poc convencional. La integració exitosa dels continguts, tant conceptuals com procedimentals, no només prepara l'alumne per a la seva ulterior trajectòria acadèmica sinó que, molt especialment, fomenta unes actituds que han de servir per a la gestió de la vida de cadascun d'ells. A més, els alumnes de batxillerat han d'aprendre a gestionar la pròpia vida en el context actual, on les comunicacions, tant pel que fa als mitjans de comunicació de massa com a les comunicacions interpersonals, han transformat la manera de viure. En el present entorn tot flueix a gran velocitat, les comunicacions acceleren els processos i les relacions, tot transformant-los en abundats, superficials i veloços. En conseqüència, el programa de filosofia fomenta unes actituds que tenen present que les exigències per conuiuïr harmònicament en el món actual són diferents de les exigències d'èpoques immediatament anteriors ja que la realitat d'ara és comparativament molt més fràgil i evanescent.

El present programa, doncs, està basat en un sistema per competències que pretén desenvolupar les competències en filosofia mitjançant la integració de continguts conceptuals i procedimentals. Alhora, i de manera implícita, fomenta unes actituds necessàries per desenvolupar les competències. Les competències han de ser transferibles al món contemporani, que a Andorra té la particularitat de debatre's entre l'extrem de la globalitat mundial i les particularitats socioculturals d'un microestat.

Les finalitats generals d'aquest plantejament programàtic són quatre:

1. Exercitar la reflexió filosòfica, és a dir, conceptual i intel·lectual lliure de sentiments o de creences, útil per adquirir la plenitud personal i cívica mitjançant l'assoliment de capacitats d'anàlisi, d'argumentació i de contextualització dels continguts.

2. Prendre consciència de la pertinença a la cultura europea a través d'algunes de les seves grans realitzacions tot inscrivint aquesta cultura en el marc de la mundialització.

3. Realitzar una aproximació transdisciplinària de les problemàtiques més actuals plantejades per la ciència, la tècnica i la societat.

4. Practicar el diàleg filosòfic de forma argumentativa i col·laborativa en l'anàlisi i la resolució de problemes i conflictes.

Per desenvolupar el programa en la direcció que marquen aquestes quatre finalitats, són necessaris dos tipus de suports conceptuals. D'una banda, aquells coneixements ja adquirits en altres disciplines (ciències, arts, economia, història, etc.) i d'una altra, els coneixements que caldrà assimilar aprofundint en els grans esquemes del pensament (història del pensament). Els coneixements de les altres disciplines contribuiran a dirigir l'alumne cap una aproximació transdisciplinària de les problemàtiques actuals. Els coneixements dels grans esquemes del pensament contribuiran a dotar l'alumne d'una perspectiva històrica i metodològica i, a més, contribuiran a poder inferir la vigència d'aquests corrents de pensament. Per tant, serà també indispensable el recurs als textos clàssics (Plató, Aristòtil, Descartes, Kant, etc.). El plantejament d'aquestes filosofies, però, s'haurà de fer en dues direccions: d'una banda, des de la perspectiva històrica, contextual i interdisciplinària, que acompanya aquests corrents de pensament; de l'altra, des de la vigència i la relació contínua amb qüestions del període contemporani.

2. Contribució a l'educació per a la ciutadania

Les temàtiques que es plantegen i la manera com es plantegen han de contribuir a ajudar l'alumne a situar-se, de manera lúcida i clara, en el món contemporani. Per assolir aquesta finalitat,

s'han introduït noves nocions com medi ambient, biotecnologies, comunicació, riscos, diversitat o tecnociència, que fins ara els programes tradicionals no presentaven.

L'alumne ha d'establir clarament la diferència entre les condicions d'existència de l'home en un món antic, no tan allunyat de nosaltres però desconegut per a les noves generacions (el món dels artesans, del treball manual, de l'agricultura, etc.) i les d'un món contemporani pluricultural, pluriètnic, mòbil, informat i sobreinformat, un món on el motor del desenvolupament i del canvi és el desenvolupament científic i tecnològic, un món també en part desestabilitzat a causa d'aquest mateix desenvolupament, en particular per la seva relació amb la natura.

Complementàriament, en aquest context global i de connexions immediates, existeix una identitat específica andorrana, i és important que els alumnes en prenguin consciència. Alhora, es participa d'una globalització constant de la modernitat. Els alumnes de batxillerat, per tant, viuen un moment en què saben que en breu hauran d'organitzar la seva vida futura, començant per la vida d'estudiants en algun país veí o potser més llunyà, amb una llengua i una cultura potser també diferents. Tindran, possiblement, l'ocasió de marxar encara més lluny per perfeccionar la seva formació o ampliar la seva experiència. En la seva vida professional hauran de mantenir la seva identitat andorrana però, alhora, hauran d'obrir-se cap a països d'Europa o, fins i tot, de la resta del món. Els estudiants de batxillerat s'han d'ubicar, per tant, en un món que és local, regional, europeu i global, a la vegada.

D'altra banda, la situació contemporània es podria definir com d'inscripció cultural. Els ciutadans intenten mantenir les identitats locals mentre, simultàniament, es troben en contacte, cada vegada més, amb una cultura mundialitzada gràcies, entre d'altres factors, als mitjans de comunicació actuals. En aquestes condicions, doncs, la finalitat del programa de filosofia és desenvolupar les competències indispensables en aquest món tot mantenint un equilibri entre el marc de reflexió i la resposta a situacions contemporànies.

3. Competències específiques

1. Produir argumentacions vàlides respecte als problemes i conflictes, tant de la filosofia com de la vida quotidiana, amb esperit crític i autonomia de pensament.

2. Analitzar problemes filosòfics a partir de diverses teories o corrents de pensament.

3. Defensar una posició pròpia respecte als problemes filosòfics relacionats amb l'ésser humà, l'acció, el coneixement i la societat.

4. Descriure analíticament la vigència dels problemes filosòfics, dels corrents de pensament i dels filòsofs més rellevants al llarg de la història.

5. Identificar arguments vàlids i no vàlids en discursos actuals i en textos filosòfics.

6. Establir relacions de similitud i d'oposició entre diferents postures filosòfiques.

4. Continguts

En el desplegament dels continguts necessaris per desenvolupar les competències del programa, s'ha tingut en compte la diferent càrrega horària de cada modalitat de batxillerat. Per aquest motiu, es proposen continguts conceptuals i procedimentals per a cada modalitat.

Modalitat de batxillerat artístic i de la comunicació

Continguts conceptuals

1r curs

1. Introducció a la filosofia

1.1. Què és la filosofia. Característiques.

1.2. Sentit i necessitat de la filosofia.

1.3. Les grans preguntes filosòfiques al llarg de la història del pensament.

2. L'ésser humà I

2.1. La situació de l'home en el cosmos.

2.2. L'especificitat de l'ésser humà.

2.3. L'ésser humà i les seves pulsions.

2.4. L'ésser humà i la intel·ligència.

3. L'acció I

3.1. L'acció humana: elements, característiques i àmbits.

3.2. La creació artística.

3.3. L'acció moral. Valors, principis i normes.

3.4. Fonamentació de les normes morals.

3.5. Teories ètiques: intel·lectualisme moral, eudemonisme, hedonisme, utilitarisme, formalisme, ètica discursiva.

4. Iniciació a la història del pensament I

4.1. L'albada del pensament a Occident: els presocràtics

4.2. Aprenent a aprendre. Sòcrates.

4.3. El coneixement i l'idealisme. Plató.

4.4. El fonament físic i metafísic de la realitat. Aristòtil.

4.5. Com viure per ser feliços. L'hellenisme.

4.6. Raó i fe. El pensament medieval.

2n curs

1. L'ésser humà II

1.1. L'ésser humà i el llenguatge.

1.2. L'ésser humà i les normes.

1.3. La diversitat humana: diversitat genètica, immunològica, cultural.

1.4. L'home i els robots.

2. El coneixement

2.1. Origen, possibilitats i límits del coneixement.

2.2. El problema de la veritat i la certesa.

2.3. El costum, la creença, el dubte, el saber: del tradicionalisme al naixement del racionalisme.

2.4. El coneixement científic: Inducció i deducció.

- 2.5. Coneixement i argumentació: l'estructura lògica del coneixement.
- 2.6. La lògica formal. La validesa dels raonaments.
- 2.7. La lògica informal. Les fal·làcies.
- 2.8. Paul Grice: les regles del diàleg argumentatiu.
3. L'acció II
- 3.1. Tècnica, tecnologia i natura: medi ambient, transformació de la natura i preocupació per la seva preservació.
- 3.2. Avantatges i riscos del progrés científic i tecnològic.
- 3.3. El problema de la llibertat: determinisme i indeterminisme.
- 3.4. L'art, el lleure, la diversió.
4. La societat
- 4.1. Kant: La insociable sociabilitat de l'ésser humà.
- 4.2. La pertinença al grup: família, clan, comunitat, país, nació.
- 4.3. Fonament i formes de legitimitat del poder polític al llarg del temps.
- 4.4. L'Estat social de dret. La democràcia representativa: avantatges i riscos.
- 4.5. La legitimitat de la llei. La justícia i la injustícia social.
- 4.6. La guerra, la violència, la pau.
5. Iniciació a la història del pensament II
- 5.1. El racionalisme.
- 5.2. L'empirisme britànic.
- 5.3. La força emancipadora de la raó. Kant.
- 5.4. El positivisme, el liberalisme i el marxisme.
- 5.5. La crítica als valors de la cultura occidental.
- 5.6. La psicoanàlisi.
- 5.7. L'existencialisme.
- 5.8. La preocupació analítica pel llenguatge.

5.9. Nocions sobre els corrents orientals de pensament (zen, confucianisme, budisme).

5.10. Filosofia avui:

5.10.1. El deconstructivisme.

5.10.2. Modernitat i postmodernitat.

5.10.3. Globalització i multiculturalitat.

5.10.4. El paper de la ciència i la tecnologia.

Continguts procedimentals

1. Per "pensar per un mateix" amb ordre i criteri

1.1. Problematització

1.1.1. Plantejament de preguntes i qüestionament de les pròpies opinions, creences i idees rebudes.

1.1.2. Identificació de problemes i formulació d'interrogants i preguntes d'interès sobre un tema o temes objecte d'estudi.

1.2. Conceptualització

1.2.1. Identificació i definició dels termes i conceptes filosòfics que apareixen en un discurs oral i escrit.

1.2.2. Ús rigorós del vocabulari i dels conceptes filosòfics en l'elaboració de treballs escrits i exposicions orals.

1.3. Argumentació

1.3.1. Detecció, a nivell formal i de contingut, de l'estructura lògica de les argumentacions en els discursos orals i escrits.

1.3.2. Diferenciació entre opinions i fets, entre el que és objectiu i subjectiu i, entre els arguments vàlids i les fal·làcies.

2. Per exercitar la investigació i la reflexió filosòfica de forma responsable i autònoma

2.1. Formulació d'hipòtesis per explicar de forma provisional un determinat fet, situació o problema relacionat amb altres assignatures de batxillerat.

2.2. Contrastació de les diferents hipòtesis i solucions sobre un tema

objecte d'estudi i de les conseqüències que aquestes comporten.

2.3. Exercitació del pensament creatiu a través de dissertacions amb caràcter filosòfic.

2.4. Lectura, comentari i debat, a nivell formal i de contingut, de documents audiovisuals (cançons, films, documentals, vídeos didàctics, etc.) amb caràcter filosòfic.

3. Per saber viure amb un mateix i amb els altres en una societat democràtica i plural

3.1. Expressió de la pròpia identitat personal, de forma oral i escrita, a través de les pròpies eleccions i judicis argumentatius en l'estudi i resolució de problemes.

3.2. Pràctica del diàleg filosòfic, argumentatiu i col·laboratiu, per a una millor convivència i enteniment amb les altres persones.

4. Per a l'anàlisi o comentari de textos de caràcter filosòfic

4.1. Realització d'una lectura atenta, reflexiva i comprensiva del text, que permeti desvetllar el significat dels termes, les idees principals i el sentit fonamental del text.

4.2. Execució d'un esquema breu, clar, senzill i precís del text en el qual s'hi destaquin els temes, tesis, arguments i solucions que s'hi proposen.

4.3. Resum de les idees essencials del text de manera que el lector quedi ben informat del contingut del mateix.

4.4. Valoració de l'estructura interna del text en relació amb el problema o problemes i la seva relació en el context de la temàtica plantejada i obra de l'autor.

4.5. Expressió de l'opinió personal argumentada tot posicionant-se vers la problemàtica filosòfica del text.

4.6. Redacció d'un comentari del text a través d'un llenguatge propi, clar i precís, que guardi la unitat i cohesió de les proposicions i idees.

5. Per al debat

5.1. Participació activa en debats sobre temes d'interès comú en els

quals s'acordin prèviament les regles procedimentals del mateix, tals com: definició del problema objecte de discussió, cerca i selecció d'informació, torns de paraula, temps disponible per a cada participant, moderador i jurat, contrast d'opinions, justificació de les de les decisions en funció dels arguments presentats.

5.2. Exercici del diàleg filosòfic, argumentatiu i col·laboratiu, davant les idees i els pensaments exposats per altres persones malgrat que no coincideixen amb els propis.

6. Dissertació de caràcter filosòfic

6.1. Redacció i exposició, oralment i per escrit, de discursos i dissertacions filosòfiques de caràcter personal en les quals es tingui present una sèrie de pautes, tals com: elecció del tema, cerca d'informació, elaboració d'un esquema-guia, introducció, desenvolupament, conclusió.

Modalitat de batxillerat humanístic i lingüístic

Continguts conceptuals

1r curs

1. Introducció a la filosofia

1.1. Què és la filosofia. Característiques.

1.2. Sentit i necessitat de la filosofia.

1.3. Les grans preguntes filosòfiques al llarg de la història del pensament.

2. L'ésser humà I

2.1. La situació de l'home en el cosmos.

2.2. L'especificitat de l'ésser humà.

2.3. L'ésser humà i les seves pulsions.

2.4. L'ésser humà i la intel·ligència.

3. L'acció I

3.1. L'acció humana: elements, característiques i àmbits.

3.2. El treball tradicional i les eines.

3.3. La creació artística.

3.4. L'acció moral. Valors, principis i normes.

3.5. Fonamentació de les normes morals.

3.6. El problema de la llibertat: determinisme i indeterminisme.

3.7. Teories ètiques: intel·lectualisme moral, eudemonisme, hedonisme, utilitarisme, formalisme, ètica discursiva.

4. La societat I

4.1. Kant: La insociable sociabilitat de l'ésser humà.

4.2. La pertinença al grup: família, clan comunitat, país, nació.

4.3. La societat, les normes i el dret, els usos i els costums.

4.4. Individu i societat. Responsabilitat i solidaritat.

4.5. La moral i la vida col·lectiva.

4.6. Els valors.

5. Iniciació a la història del pensament I

5.1. L'albada del pensament a Occident: els presocràtics.

5.2. Aprenent a aprendre. Sòcrates.

5.3. El coneixement i l'idealisme. Plató.

5.4. El fonament físic i metafísic de la realitat. Aristòtil.

5.5. Com viure per ser feliços. L'hellenisme.

5.6. Raó i fe. El pensament medieval.

2n curs

1. L'ésser humà II

1.1. L'ésser humà i el llenguatge.

1.2. L'ésser humà i les normes.

1.3. La diversitat humana: diversitat genètica, immunològica, cultural.

1.4. L'home i els robots.

2. El coneixement

2.1. Origen, possibilitats i límits del coneixement.

2.2. El problema de la veritat i la certesa.

2.3. El costum, la creença, el dubte, el saber: del tradicionalisme al naixement del racionalisme.

2.4. El coneixement científic. El mètode: inductiu, deductiu i hipotètic-deductiu. Els límits del saber científic.

2.5. Ciència i societat: massificació del coneixement i economia del coneixement.

2.6. Coneixement i argumentació: l'estructura lògica del coneixement.

2.7. La lògica formal. La validesa dels raonaments.

2.8. La lògica informal. Les fal·làcies.

2.9. Paul Grice: les regles del diàleg argumentatiu.

3. L'acció II

3.1. Tècnica, tecnologia i ciència: l'època moderna i la noció de tecnociència.

3.2. Tècnica, tecnologia i natura: medi ambient, transformació de la natura i preocupació per la seva preservació.

3.3. Avantatges i riscos del progrés científic i tecnològic.

3.4. El cos, la medicina, les biotecnologies, la mort.

3.5. L'art, el lleure, la diversió.

4. La societat II

4.1. Fonament i formes de legitimitat del poder polític al llarg del temps.

4.2. L'Estat social de dret. La democràcia representativa: avantatges i riscos.

4.3. La legitimitat de la llei. La justícia i la injustícia social.

4.4. La guerra, la violència, la pau.

5. Iniciació a la història del pensament II

5.1. El racionalisme.

5.2. L'empirisme britànic.

5.3. La il·lustració.

5.4. La força emancipadora de la raó. Kant.

5.5. L'idealisme romàntic.

5.6. El positivisme, el liberalisme i el marxisme.

5.7. La crítica als valors de la cultura occidental.

5.8. La psicoanàlisi.

5.9. L'existencialisme.

5.10. La preocupació analítica pel llenguatge.

5.11. La filosofia de la ciència.

5.12. Nocions sobre els corrents orientals de pensament (zen, confucianisme, budisme).

5.13. Filosofia avui:

5.13.1. El deconstructivisme.

5.13.2. Modernitat i postmodernitat.

5.13.3. Globalització i multiculturalitat.

5.13.4. El ressorgiment de l'ètica.

5.13.5. El paper de la ciència i la tecnologia.

Continguts procedimentals

1. Per "pensar per un mateix" amb ordre i criteri

1.1. Problematització

1.1.1. Plantejament de preguntes i qüestionament de les pròpies opinions, creences i idees rebudes.

1.1.2. Identificació de problemes i formulació d'interrogants i preguntes d'interès sobre un tema o temes objecte d'estudi.

1.1.3. Detecció del que sap i del que necessita saber per donar resposta a les qüestions plantejades.

1.1.4. Utilització adequada de les fonts de documentació bibliogràfica i audiovisual en la cerca d'informació i recopilació de dades.

1.1.5. Formulació de preguntes filosòfiques que generen noves preguntes.

1.1.6. Interpretació i avaluació raonada dels fets, dades i

experiències en les quals es recolza la informació adquirida.

1.2. Conceptualització

1.2.1. Identificació i definició dels termes i conceptes filosòfics que apareixen en un discurs oral i escrit.

1.2.2. Construcció d'esquemes i mapes conceptuals per determinar l'estructura i relacions significatives dels conceptes en un discurs oral o escrit i en els temes objecte d'estudi.

1.2.3. Ús rigorós del vocabulari i dels conceptes filosòfics en l'elaboració de treballs escrits i exposicions orals.

1.3. Argumentació

1.3.1. Detecció, a nivell formal i de contingut, de l'estructura lògica de les argumentacions en els discursos orals i escrits.

1.3.2. Diferenciació entre opinions i fets, entre el que és objectiu i subjectiu i, entre els arguments vàlids i les fal·làcies.

1.3.3. Avaluació de la capacitat de raonament a partir de la presentació dels treballs, exposició dels fets, llenguatge utilitzat i conclusions obtingudes en els mateixos.

2. Per exercitar la investigació i la reflexió filosòfica de forma responsable i autònoma

2.1. Formulació d'hipòtesis per explicar de forma provisional un determinat fet, situació o problema relacionat amb altres assignatures de batxillerat.

2.2. Explicació raonada de fets, experiències i vivències personals que mostrin el sentit o significat de les mateixes.

2.3. Contrastació de les diferents hipòtesis i solucions sobre un tema objecte d'estudi i de les conseqüències que aquestes comporten.

2.4. Defensa i justificació de forma argumentada de la pròpia opinió sobre un tema d'investigació i debat.

2.5. Exercitació del pensament creatiu a través de dissertacions amb caràcter filosòfic.

2.6. Lectura, comentari i debat, a nivell formal i de contingut, de documents audiovisuals (cançons, films, documentals, vídeos didàctics, etc.) amb caràcter filosòfic.

3. Per saber viure amb un mateix i amb els altres en una societat democràtica i plural

3.1. Expressió de la pròpia identitat personal, de forma oral i escrita, a través de les pròpies eleccions i judicis argumentatius en l'estudi i resolució de problemes.

3.2. Rebuig d'actituds discriminatòries i violentes contràries a la convivència solidària i pacífica.

3.3. Pràctica del diàleg filosòfic, argumentatiu i col·laboratiu, per a una millor convivència i enteniment amb les altres persones.

3.4. Acceptació del pluralisme cultural, social i polític com expressió d'una societat democràtica.

4. Per a l'anàlisi o comentari de textos de caràcter filosòfic

4.1. Realització d'una lectura atenta, reflexiva i comprensiva del text, que permeti desvetllar el significat dels termes, les idees principals i el sentit fonamental del text.

4.2. Plantejament de preguntes, identificació i qüestionament dels supòsits implícits que apareixen en el text.

4.3. Realització definicions i classificacions que ajudin a un millor esclariment del text.

4.4. Execució d'un esquema breu, clar, senzill i precís del text en el qual s'hi destaquin els temes, tesis, arguments i solucions que s'hi proposen.

4.5. Resum de les idees essencials del text de manera que el lector quedi ben informat del contingut del mateix.

4.6. Síntesi del nucli temàtic del text a través d'un títol, clar i precís.

4.7. Anàlisi de la validesa, la coherència i el grau de convenciment que tenen els arguments del text.

4.8. Valoració de l'estructura interna del text en relació amb el problema o problemes i la seva relació en el context de la temàtica plantejada i obra de l'autor.

4.9. Valoració de l'estructura externa des de perspectives teòriques diferents a través de comparacions amb altres autors i de judicis de valor personals, crítics i creatius.

4.10. Expressió de l'opinió personal argumentada tot posicionant-se vers la problemàtica filosòfica del text.

4.11. Redacció d'un comentari del text a través d'un llenguatge propi, clar i precís, que guardi la unitat i cohesió de les proposicions i idees.

5. Per al debat

5.1. Participació activa en debats sobre temes d'interès comú en els quals s'acordin prèviament les regles procedimentals del mateix, tals com: definició del problema objecte de discussió, cerca i selecció d'informació, torns de paraula, temps disponible per a cada participant, moderador i jurat, contrast d'opinions, justificació de les de les decisions en funció dels arguments presentats.

5.2. Exercici del diàleg filosòfic, argumentatiu i col·laboratiu, davant les idees i els pensaments exposats per altres persones malgrat que no coincideixen amb els propis.

5.3. Disposició oberta i flexible per modificar les pròpies conviccions quan sigui necessari.

6. Per a la dissertació de caràcter filosòfic

6.1. Redacció i exposició, oralment i per escrit, de discursos i dissertacions filosòfiques de caràcter personal en les quals es tingui present una sèrie de pautes, tals com: elecció del tema, cerca d'informació, elaboració d'un esquema-guia, introducció, desenvolupament, conclusió.

6.2. Ús d'un llenguatge argumentatiu, clar i concís, en l'elaboració de textos i treballs, orals i escrits, de caràcter filosòfic.

Modalitat de batxillerat econòmic i social

Continguts conceptuals

1. Introducció a la filosofia

1.1. Què és la filosofia. Característiques.

1.2. Sentit i necessitat de la filosofia.

1.3. Les grans preguntes filosòfiques al llarg de la història del pensament.

2. L'ésser humà

2.1. La situació de l'home en el cosmos

2.2. L'especificitat de l'ésser humà.

2.3. L'ésser humà i les seves pulsions.

2.4. L'ésser humà i la intel·ligència.

3. El coneixement

3.1. Origen, possibilitats i límits del coneixement.

3.2. El problema de la veritat i la certesa.

3.3. El costum, la creença, el dubte, el saber: del tradicionalisme al naixement del racionalisme.

3.4. El coneixement científic. El mètode: inductiu, deductiu i hipotètic-deductiu. Els límits del saber científic.

3.5. Ciència i societat: massificació del coneixement i economia del coneixement.

3.6. Coneixement i argumentació: l'estructura lògica del coneixement.

3.7. La lògica formal. La validesa dels raonaments.

3.8. La lògica informal. Les fal·làcies.

3.9. Paul Grice: les regles del diàleg argumentatiu.

4. L'acció

4.1. L'acció humana: elements, característiques i àmbits.

4.2. Tècnica, tecnologia i ciència: l'època moderna i la noció de tecnociència.

4.3. Avantatges i riscos del progrés científic i tecnològic.

4.4. Components individuals i socials de l'acció.

4.5. Característiques de l'acció moral.

4.6. El problema de la llibertat: determinisme i indeterminisme.

4.7. Teories ètiques: intel·lectualisme moral, eudemonisme, hedonisme, utilitarisme, formalisme, ètica discursiva.

5. La societat

5.1. Kant: La insociable sociabilitat de l'ésser humà.

5.2. Individu i societat. Responsabilitat i solidaritat.

5.3. Fonament i formes de legitimitat del poder polític al llarg del temps.

5.4. L'Estat social de dret. La democràcia representativa: avantatges i riscos.

5.5. La legitimitat de la llei. La justícia i la injustícia social.

5.6. La guerra, la violència, la pau.

6. Iniciació a la història del pensament

6.1. L'albada del pensament a occident: els presocràtics.

6.2. Aprenent a aprendre. Sòcrates.

6.3. El coneixement i l'idealisme. Plató.

6.4. El fonament físic i metafísic de la realitat. Aristòtil.

6.5. Com viure per ser feliços. L'hellenisme.

6.6. Raó i fe. El pensament medieval.

6.7. El racionalisme.

6.8. L'empirisme britànic.

6.9. La il·lustració.

6.10. La força emancipadora de la raó. Kant.

- 6.11. L'idealisme romàntic.
- 6.12. El positivisme, el liberalisme i el marxisme.
- 6.13. La crítica als valors de la cultura occidental.
- 6.14. La preocupació analítica pel llenguatge.
- 6.15. La filosofia de la ciència.
- 6.16. Nocions sobre els corrents orientals de pensament (zen, confucianisme, budisme).
- 6.17. Filosofia avui:
 - 6.17.1. Modernitat i postmodernitat.
 - 6.17.2. Globalització i multiculturalitat.
 - 6.17.3. El ressorgiment de l'ètica.
 - 6.17.4. El paper de la ciència i la tecnologia.

Continguts procedimentals

- 1. Per "pensar per un mateix" amb ordre i criteri
 - 1.1. Problematització
 - 1.1.1. Plantejament de preguntes i qüestionament de les pròpies opinions, creences i idees rebudes.
 - 1.1.2. Identificació de problemes i formulació d'interrogants i preguntes d'interès sobre un tema o temes objecte d'estudi.
 - 1.2. Conceptualització
 - 1.2.1. Identificació i definició dels termes i conceptes filosòfics que apareixen en un discurs oral i escrit.
 - 1.2.2. Ús rigorós del vocabulari i dels conceptes filosòfics en l'elaboració de treballs escrits i exposicions orals.
 - 1.3. Argumentació
 - 1.3.1. Detecció, a nivell formal i de contingut, de l'estructura lògica de les argumentacions en els discursos orals i escrits.
 - 1.3.2. Diferenciació entre opinions i fets, entre el que és objectiu i subjectiu i, entre els arguments vàlids i les fal·làcies.
- 2. Per exercitar la investigació i la reflexió filosòfica de forma responsable i autònoma
 - 2.1. Formulació d'hipòtesis per explicar de forma provisional un determinat fet, situació o problema relacionat amb altres assignatures de batxillerat.
 - 2.2. Contrastació de les diferents hipòtesis i solucions sobre un tema objecte d'estudi i de les conseqüències que aquestes comporten.
 - 2.3. Exercitació del pensament creatiu a través de dissertacions amb caràcter filosòfic.
 - 2.4. Lectura, comentari i debat, a nivell formal i de contingut, de documents audiovisuals (cançons, films, documentals, vídeos didàctics, etc.) amb caràcter filosòfic.
- 3. Per saber viure amb un mateix i amb els altres en una societat democràtica i plural
 - 3.1. Expressió de la pròpia identitat personal, de forma oral i escrita, a través de les pròpies eleccions i judicis argumentatius en l'estudi i resolució de problemes.
 - 3.2. Pràctica del diàleg filosòfic, argumentatiu i col·laboratiu, per a una millor convivència i enteniment amb les altres persones.
- 4. Per a l'anàlisi o comentari de textos de caràcter filosòfic
 - 4.1. Realització d'una lectura atenta, reflexiva i comprensiva del text, que permeti desvetllar el significat dels termes, les idees principals i el sentit fonamental del text.
 - 4.2. Execució d'un esquema breu, clar, senzill i precís del text en el qual s'hi destaquin els temes, tesis, arguments i solucions que s'hi proposen.
 - 4.3. Resum de les idees essencials del text de manera que el lector quedi ben informat del contingut del mateix.
 - 4.4. Valoració de l'estructura interna del text en relació amb el problema o problemes i la seva relació en el context de la temàtica plantejada i obra de l'autor.

4.5. Expressió de l'opinió personal argumentada tot posicionant-se vers la problemàtica filosòfica del text.

4.6. Redacció d'un comentari del text a través d'un llenguatge propi, clar i precís, que guardi la unitat i cohesió de les proposicions i idees.

5. Per al debat

5.1. Participació activa en debats sobre temes d'interès comú en els quals s'acordin prèviament les regles procedimentals del mateix, tals com: definició del problema objecte de discussió, cerca i selecció d'informació, torns de paraula, temps disponible per a cada participant, moderador i jurat, contrast d'opinions, justificació de les de les decisions en funció dels arguments presentats.

5.2. Exercici del diàleg filosòfic, argumentatiu i col·laboratiu, davant les idees i els pensaments exposats per altres persones malgrat que no coincideixen amb els propis.

6. Per a la dissertació de caràcter filosòfic

6.1. Redacció i exposició, oralment i per escrit, de discursos i dissertacions filosòfiques de caràcter personal en les quals es tingui present una sèrie de pautes, tals com: elecció del tema, cerca d'informació, elaboració d'un esquema-guia, introducció, desenvolupament, conclusió.

Modalitat de batxillerat científic i tecnològic

Continguts conceptuals

1. Introducció a la filosofia

1.1. Què és la filosofia. Característiques.

1.2. Sentit i necessitat de la filosofia.

1.3. Les grans preguntes filosòfiques al llarg de la història del pensament.

2. L'ésser humà

2.1. La situació de l'home en el cosmos.

2.2. L'especificitat de l'ésser humà.

- 2.3. L'ésser humà i les seves pulsions.
- 2.4. L'ésser humà i la intel·ligència.
3. El coneixement
- 3.1. Origen, possibilitats i límits del coneixement.
- 3.2. El problema de la veritat i la certesa.
- 3.3. El costum, la creença, el dubte, el saber: del tradicionalisme al naixement del racionalisme.
- 3.4. El coneixement científic. El mètode: inductiu, deductiu i hipotètic-deductiu. Els límits del saber científic.
- 3.5. Coneixement i argumentació: l'estructura lògica del coneixement.
- 3.6. La lògica formal. La validesa dels raonaments.
- 3.7. La lògica informal. Les fal·làcies.
- 3.8. Paul Grice: Les regles del diàleg argumentatiu.
4. L'acció
- 4.1. L'acció humana: elements, característiques i àmbits.
- 4.2. Tecnologia i ciència: la noció de tecnociència.
- 4.3. Avantatges i riscos del progrés científic i tecnològic.
- 4.4. Característiques de l'acció moral.
- 4.5. El problema de la llibertat: determinisme i indeterminisme.
- 4.6. Teories ètiques: intel·lectualisme moral, eudemonisme, hedonisme, utilitarisme, formalisme, ètica discursiva.
5. La societat
- 5.1. Kant: La insociable sociabilitat de l'ésser humà.
- 5.2. Individu i societat. Responsabilitat i solidaritat.
- 5.3. Fonament i formes de legitimitat del poder polític al llarg del temps.
- 5.4. L'Estat social de dret. La democràcia representativa: avantatges i riscos.
- 5.5. La legitimitat de la llei. La justícia i la injustícia social.
- 5.6. La guerra, la violència, la pau.
6. Iniciació a la història del pensament.
- 6.1. L'albada del pensament a occident: els presocràtics.
- 6.2. Aprenent a aprendre. Sòcrates.
- 6.3. El coneixement i d'idealisme. Plató.
- 6.4. El fonament físic i metafísic de la realitat. Aristòtil.
- 6.5. Com viure per ser feliços. L'hellenisme.
- 6.6. Raó i fe. El pensament medieval.
- 6.7. El racionalisme.
- 6.8. L'empirisme britànic.
- 6.9. La força emancipadora de la raó. Kant.
- 6.10. L'idealisme romàntic.
- 6.11. El positivisme, el liberalisme i el marxisme.
- 6.12. La crítica als valors de la cultura occidental.
- 6.13. La preocupació analítica pel llenguatge.
- 6.14. La filosofia de la ciència.
- 6.15. Nocions sobre els corrents orientals de pensament (zen, confucianisme, budisme).
- 6.16. Filosofia avui:
- 6.16.1. Modernitat i postmodernitat.
- 6.16.2. Globalització i multiculturalitat.
- 6.16.3. El ressorgiment de l'ètica.
- 6.16.4. El paper de la ciència i la tecnologia.
- Continguts procedimentals**
1. Per "pensar per un mateix" amb ordre i criteri
- 1.1. Problematització
- 1.1.1. Plantejament de preguntes i qüestionament de les pròpies opinions, creences i idees rebudes.
- 1.1.2. Identificació de problemes i formulació d'interrogants i preguntes d'interès sobre un tema o temes objecte d'estudi.
- 1.2. Conceptualització
- 1.2.1. Identificació i definició dels termes i conceptes filosòfics que apareixen en un discurs oral i escrit.
- 1.2.2. Ús rigorós del vocabulari i dels conceptes filosòfics en l'elaboració de treballs escrits i exposicions orals.
- 1.3. Argumentació
- 1.3.1. Detecció, a nivell formal i de contingut, de l'estructura lògica de les argumentacions en els discursos orals i escrits.
- 1.3.2. Diferenciació entre opinions i fets, entre el que és objectiu i subjectiu i, entre els arguments vàlids i les fal·làcies.
2. Per exercitar la investigació i la reflexió filosòfica de forma responsable i autònoma
- 2.1. Formulació d'hipòtesis per explicar de forma provisional un determinat fet, situació o problema relacionat amb altres assignatures de batxillerat.
- 2.2. Contrastació de les diferents hipòtesis i solucions sobre un tema objecte d'estudi i de les conseqüències que aquestes comporten.
- 2.3. Exercitació del pensament creatiu a través de dissertacions amb caràcter filosòfic.
- 2.4. Lectura, comentari i debat, a nivell formal i de contingut, de documents audiovisuals (cançons, films, documentals, vídeos didàctics, etc.) amb caràcter filosòfic.
3. Per saber viure amb un mateix i amb els altres en una societat democràtica i plural
- 3.1. Expressió de la pròpia identitat personal, de forma oral i escrita, a través de les pròpies eleccions i

judicis argumentatius en l'estudi i resolució de problemes.

3.2. Pràctica del diàleg filosòfic, argumentatiu i col·laboratiu, per a una millor convivència i enteniment amb les altres persones.

4. Per a l'anàlisi o comentari de textos de caràcter filosòfic

4.1. Realització d'una lectura atenta, reflexiva i comprensiva del text, que permeti desvetllar el significat dels termes, les idees principals i el sentit fonamental del text.

4.2. Execució d'un esquema breu, clar, senzill i precís del text en el qual s'hi destaquin els temes, tesis, arguments i solucions que s'hi proposen.

4.3. Resum de les idees essencials del text de manera que el lector quedi ben informat del contingut del mateix.

4.4. Valoració de l'estructura interna del text en relació amb el problema o problemes i la seva relació en el context de la temàtica plantejada i obra de l'autor.

4.5. Expressió de l'opinió personal argumentada tot posicionant-se vers la problemàtica filosòfica del text.

4.6. Redacció d'un comentari del text a través d'un llenguatge propi, clar i precís, que guardi la unitat i cohesió de les proposicions i idees.

5. Per al debat

5.1. Participació activa en debats sobre temes d'interès comú en els quals s'acordin prèviament les regles procedimentals del mateix, tals com: definició del problema objecte de discussió, cerca i selecció d'informació, torns de paraula, temps disponible per a cada participant, moderador i jurat, contrast d'opinions, justificació de les de les decisions en funció dels arguments presentats.

5.2. Exercici del diàleg filosòfic, argumentatiu i col·laboratiu, davant les idees i els pensaments exposats per altres persones malgrat que no coincideixen amb els propis.

6. Per a la dissertació de caràcter filosòfic

6.1. Redacció i exposició, oralment i per escrit, de discursos i dissertacions filosòfiques de caràcter personal en les quals es tingui present una sèrie de pautes, tals com: elecció del tema, cerca d'informació, elaboració d'un esquema-guia, introducció, desenvolupament, conclusió.

5. Avaluació

5.1. Orientacions per a l'avaluació

La finalitat d'aquest programa de filosofia és el desenvolupament de competències de caràcter filosòfic, centrades en afavorir una cultura filosòfica inicial i l'exercici reflexiu del judici i del diàleg filosòfic de forma argumentativa i col·laborativa. Les competències, per tant, han de ser en tot moment l'eix organitzador del treball a l'aula i serà l'avaluació d'aquestes el que indicarà la qualificació final que obtingui l'alumne de l'assignatura.

L'adquisició dels continguts conceptuals i procedimentals, a més dels contextos d'aprenentatge i d'altres tipus de recursos que hi entren en joc (experiències pròpies, actituds, capacitats, etc.) són elements necessaris per al desenvolupament i avaluació de les competències.

Considerant la dimensió oral d'algunes competències, cal tenir present, a més, que les tasques d'avaluació no s'han de centrar en l'escrit sinó que també se n'ha d'avaluar l'oralitat. En aquest darrer cas, cal assegurar-se de desplegar uns indicadors d'avaluació que han de ser coneguts a l'avança per part dels alumnes. Aquests indicadors no només han de valorar els continguts conceptuals i procedimentals, sinó també les habilitats d'oralitat.

a) Avaluació dels continguts conceptuals

Els continguts conceptuals es poden avaluar de dues maneres: conjuntament amb els continguts procedimentals o de manera aïllada. És aconsellable prioritzar la primera manera ja que, tot i la necessitat ocasional de la segona, un abús d'avaluació únicament conceptual s'allunyaria massa de l'objectiu final del programa que és assolir les competències. El fet que els alumnes demostrin un

coneixement i domini dels conceptes, no assegura l'assoliment de les competències, al contrari, del que es tracta és de que els alumnes puguin integrar aquests conceptes de manera exitosa. Coneixement i pràctica, per tant, han d'interactuar dialècticament afavorint-se mútuament.

En aquest sentit, convé prioritzar l'avaluació dels conceptes a través de tasques en les quals els conceptes siguin imprescindibles per resoldre dificultats procedimentals. S'aconsella exigir els continguts de manera progressiva però també acumulativa en totes les tasques d'avaluació continuada i final. Convé que els alumnes tinguin presents tots els conceptes treballats des de l'inici per poder-ne fer un bon ús en una avaluació integrada.

Quan, ocasionalment, els conceptes s'avaluen de manera aïllada, es poden utilitzar les tradicionals preguntes de redacció, de compleció de frases o d'associació d'idees, per exemple. Quan els conceptes s'avaluen de manera integrada, es poden fer comentaris de text que girin al voltant de les temàtiques conceptuals tractades des de l'inici de curs fins a la data de l'avaluació. Així, els alumnes podran usar tots els recursos conceptuals disponibles per resoldre argumentacions, per resoldre anàlisis de problemàtiques o per relacionar les problemàtiques amb diferents teories, entre d'altres.

b) Avaluació dels continguts procedimentals

L'avaluació dels continguts procedimentals, també s'ha de realitzar de manera integrada. No obstant, com que alguns dels procediments del programa no han estat tractats en el nivell educatiu anterior, en moments puntuals de l'avaluació continuada, es poden avaluar els procediments sense integrar-hi els conceptes propis de la filosofia. Per exemple, en els moments inicials de l'aprenentatge de l'argumentació, quan alguns procediments no estiguin encara consolidats, es pot prescindir dels arguments d'autoritat. També, en els moments inicials de l'aprenentatge de l'anàlisi de la problemàtica filosòfica, es pot prescindir de la tasca d'explicació de teories confrontades.

D'altra banda, l'avaluació dels continguts procedimentals implica en molts casos un caire actitudinal. La presència d'actituds com el respecte, el rigor, l'autocontrol, la tolerància o la justícia són condicions necessàries per poder avaluar els procediments.

En l'avaluació final, els continguts conceptuals i procedimentals, s'han d'avaluar de manera integrada. És en aquest sentit que convé, en el major grau possible, exigir tasques procedimentals que es nodreixin dels conceptes en les tasques avaluadores. Aquesta avaluació integrada es pot realitzar a partir de textos, preferentment d'autors filosòfics, tot i que també es pot fer a través del plantejament de preguntes obertes, d'articles de premsa, del contingut i les problemàtiques que contenen les cançons, les pel·lícules, les novel·les, etc.

Tal com s'aconsella per als continguts conceptuals, els procediments s'haurien d'avaluar de manera progressiva i acumulativa i no pas parcel·lada.

c) Avaluació de les competències

En l'avaluació de les competències s'hi han d'integrar els continguts conceptuals i els procedimentals. Les competències demanen haver integrat un conjunt de sabers per tal de poder-los mobilitzar de manera adient. Cal, doncs, buscar situacions d'avaluació que requereixin esperit crític, exigència metodològica i que impliquin, alhora, temes tractats en el bloc conceptual.

La dimensió oral de les competències es pot avaluar mitjançant exposicions orals de treballs planificats i elaborats prèviament per escrit.

Per últim, una eina que pot servir al professorat com a instrument de diagnòstic i d'orientació de l'aprenentatge i adquisició de les competències per part de l'alumnat és la "carpeta d'aprenentatge o portafoli". En aquesta carpeta s'agrupen tots els materials, activitats i treballs que l'alumne o un grup d'alumnes realitza al llarg d'un curs i es recullen els resultats del seu treball continu d'acord amb al calendari establert. Això facilita al seu torn el sistema d'avaluació contínua durant la qual el professor pot exercir una funció orientadora i l'alumne esdevé responsable del seu propi procés d'aprenentatge.

5.2. Criteris d'avaluació (Comuns a totes les modalitats de batxillerat)

1. Identificar i analitzar problemàtiques filosòfiques. Identificar la problemàtica tot expressant-la de manera concisa, demostrant que es tracta d'una problemàtica utilitzant dues posicions filosòfiques diferents i il·lustrar la demostració generant un mínim de cinc preguntes obertes.

2. Formular-se preguntes que sobrepassin el marc de referència del qual es parteix utilitzant les habilitats de pensament.

3. Identificar l'autor, el corrent filosòfic i l'època històrica dels textos filosòfics.

4. Establir relacions de similitud i de diferència entre diferents pensadors i corrents filosòfics exposant les coincidències i els punts de divergència entre dues teories.

5. Inferir la vigència d'una problemàtica filosòfica tot relacionant-la amb fets, esdeveniments o notícies actuals.

6. Generar tesis clares respecte a problemàtiques filosòfiques, a teories filosòfiques o a dilemes filosòfics actuals. Les tesis han de contenir tant el posicionament propi com la justificació.

7. Defensar el propi posicionament utilitzant arguments vàlids, que donin suport a la tesi i que siguin convincents.

8. Reconèixer fal·làcies en textos filosòfics, en discursos argumentatius i en debats televisius actuals i classificar-les segons les seves tipologies il·lustrant les pròpies afirmacions amb cites.

9. Extreure el tema d'un text, extrapolant-ne la idea principal i anunciant-la amb una única frase representativa de tot un text.

10. Relacionar els dilemes filosòfics amb manifestacions artístiques, literàries i culturals (pel·lícules, novel·les, sèries de televisió, etc.), establint relacions clares entre els elements comuns.

6. Orientacions didàctiques

L'ensenyament de la filosofia s'ha de concebre com una autèntica comunitat de diàleg i construcció de coneixement compartit. Des d'aquesta perspectiva, el professorat ha de procurar que l'alumnat sigui el protagonista del seu propi procés

d'aprenentatge a través d'una metodologia activa i participativa, amb l'objectiu que adquireixi més autonomia i criteri de pensament i millori la seva capacitat de diàleg, empatia i argumentació.

a) Els continguts conceptuals

Els aspectes teòrics plantejats en cadascun del bloc del programa de filosofia no pretenen esgotar la pluralitat d'enfocaments sobre els principals problemes filosòfics seleccionats, ni tampoc exigir un tractament de tots ells amb la mateixa intensitat i profunditat. Gran part dels temes proposats poden reorganitzar-se i desenvolupar-se de diverses maneres, doncs les relacions que es podrien establir entre els problemes, corrents i autors poden ser múltiples i diverses. Els blocs temàtics tracten de ser oberts i flexibles i permeten la connexió entre les diverses qüestions filosòfiques, anticipant-ne algunes i reflexionant sobre les ja tractades. S'haurà de posar especial atenció en el tractament del bloc referent a la iniciació a la història del pensament. Aquest bloc, si bé seqüencialment apareix en últim lloc, s'hauria d'intercalar a mesura que es van abordant els diversos temes d'estudi per donar més consistència i significativitat al programa. Finalment, davant la quantitat i qualitat dels continguts, el que és més important és assegurar-se que, a través del tractament d'aquests, l'alumnat assoleixi les competències de l'assignatura. A continuació es detallen les orientacions per cada bloc.

Què és la filosofia? En el bloc d'introducció a la filosofia es pretén aproximar l'alumnat al concepte de filosofia, establint quines són les principals característiques del saber filosòfic respecte a altres sabers.

Què som? D'on venim i cap a on anem? En el bloc de l'ésser humà s'estudia l'especificitat de l'ésser humà i la importància de la seva dimensió afectiva, intel·ligent i moral.

Què i com coneixem? En el bloc del coneixement cal tractar d'aproximar l'alumnat a l'estudi de qüestions i problemes epistemològics al voltant de la naturalesa de coneixement humà, del saber científic i de l'estructura lògica del coneixement. En funció de la modalitat de batxillerat i del temps disponible,

s'ha d'atorgar especial prioritat al desenvolupament pràctic dels continguts d'aquest tercer aspecte. L'alumnat ha de ser capaç de detectar, a nivell formal i de contingut, l'objectivitat i subjectivitat, la validesa i invalidesa dels raonaments i la consistència argumentativa dels discursos orals i escrits. La majoria dels continguts procedimentals es dirigeixen també i, principalment, a l'assoliment d'aquesta finalitat.

Com hem d'actuar? El bloc de l'acció proposa estudiar els elements i les característiques de l'acció humana des dels àmbits tècnic, estètic i ètic.

Com hem de viure amb els altres? En el bloc de la societat es proposa d'analitzar i comprendre la complexa naturalesa social de l'ésser humà. Així mateix, examinar els fonaments i formes de legitimació del poder polític, les causes de la violència i dels conflictes bèl·lics i valorar la importància de la mediació i el diàleg per a l'assoliment d'una convivència pacífica.

Quines han estat les qüestions filosòfiques més importants al llarg del temps? En el bloc de la iniciació a la història del pensament es tracta de conèixer algunes de les qüestions, corrents i pensadors més rellevants al llarg de la història del pensament i les influències, semblances i diferències que s'han donat a un mateix problema al llarg del temps. D'altra banda, cal exercitar l'alumnat en la pràctica i interpretació de textos filosòfics relacionats amb l'autor i la seva època i establir la vigència de les seves idees. S'ha de constatar que davant el dilema d'establir filòsofs o corrents de pensament amb nuclis temàtics concrets, s'ha optat per una via intermèdia, atorgant una certa prioritat al tractament temàtic però ressenyant també alguns dels grans filòsofs, doncs això permet una major flexibilitat i adaptació del programa al professorat. S'hauria de donar igualment prioritat i posar l'èmfasi en els continguts relacionats amb l'estudi del pensament socràtic, platònic i aristotèlic, o en corrents com el racionalisme, l'empirisme, el criticisme kantian, el pensament zen o el budisme i els corrents del pensament filosòfic actual. Altres com per exemple, el positivisme, el liberalisme, el marxisme i la psicoanàlisi poden ser abordats en un segon pla en funció del temps

disponible. És important, a més, que l'alumnat pugui conèixer altres pensadors que han estat o són els motors del pensament actual, malgrat puguin ser-ho des de disciplines diferents de la filosofia com la sociologia, l'art i la comunicació audiovisual, la llengua i literatura, l'economia o la ciència en general.

b) Els continguts procedimentals

Donat que els alumnes de batxillerat no han cursat filosofia prèviament, els continguts procedimentals requereixen molta dedicació. En aquest sentit, és important determinar quins, quan i com s'han de treballar els diferents tipus de continguts procedimentals i concretar els ritmes d'aprenentatge dels mateixos en funció de l'alumnat i dels continguts que han d'aprendre.

Dels continguts procedimentals proposats en el programa, convé decidir quins són els que necessitaran més insistència i quins serviran com a base per a d'altres. Així, s'aconsella treballar-los cronològicament de la següent manera: la problematització i la conceptualització seguides de l'argumentació, l'extracció d'un tema, l'establiment de relacions entre les problemàtiques i la cultura, l'establiment de les relacions entre les problemàtiques i les teories filosòfiques i la identificació de fal·làcies. La resta dels continguts procedimentals necessitaran menys dedicació perquè, en major o en menor mesura, es nodreixen o es recolzen en els esmentats anteriorment.

Pel que fa a la seqüenciació, convé treballar els continguts procedimentals des del primer fins el darrer moment del curs. Cal introduir-los de manera gradual i acumulativa, és a dir, cada procediment treballat serà la base per aprendre el següent.

Els continguts procedimentals han d'aprendre's de forma significativa i vincular-se als continguts conceptuals de forma funcional. S'aconsella treballar-los paral·lelament als continguts conceptuals.

c) Activitats d'ensenyament i aprenentatge

La diversificació de les activitats ha de consistir, principalment, en alternar la transmissió de coneixement amb els exercicis pràctics orals i escrits, destinats

a formar l'alumnat en la pràctica de la reflexió i de l'esperit crític, tant a nivell individual com grupal. El ventall d'activitats a realitzar és molt ampli, tot i que totes elles haurien de girar al voltant de quatre eixos d'activitats: la problematització, la lectura i escriptura, l'expressió oral i les activitats actitudinals.

Per a aquesta finalitat, es proposa combinar les explicacions conceptuals i procedimentals amb debats, amb material bibliogràfic i audiovisual i amb dissertacions, entre d'altres. Cal fomentar la participació activa en el propi aprenentatge. En aquest sentit, s'aconsella l'elaboració de treballs que posteriorment siguin objecte de presentació oral, així com també l'ús de les TICs.

Tal com es proposa en els sis blocs de continguts procedimentals del programa, les activitats d'ensenyament i aprenentatge a desenvolupar en les classes de la filosofia, poden ser múltiples i variades.

La formulació de preguntes i la problematització, és a dir, la pràctica de plantejar preguntes compleix una doble funció en l'ensenyament de la filosofia: com a qüestionament dinamitzador en la cerca de nous sabers, com a instrument per sortir del marc de referència, i com a clau per descobrir el significat dels que ja s'han aconseguit. La formulació de preguntes s'ha de realitzar de manera sistemàtica tant a l'aula com a les activitats personals dels alumnes.

Pel que fa a la lectura i escriptura, les activitats d'ensenyament aprenentatge han d'anar orientades, fonamentalment, a la millora de la capacitat expressiva de l'alumnat. Una manera molt aconsellable de treballar la lectura i l'escriptura és a través del comentari de textos. Tant la lectura com l'escriptura han de ser exercicis crítics, rigorosos i creatius. El procés per aconseguir aquesta finalitat és complex i difícil. A més, requereix pràctica i temps tant de l'alumnat com del professorat. És important que l'alumnat prengui consciència que allò que es pretén, principalment, és la comprensió, la interpretació i la valoració del text. Per això, és necessari que l'alumnat s'exerciti i desenvolupi habilitats analítiques (identificació de termes, d'arguments, de tesis) i també sintètiques (fer esquemes, recopilacions, resums) per a la seva maduresa intel·lectual. D'altra banda,

els textos filosòfics són el fil conductor de la reflexió d'un determinat corrent o autor, però també poden incorporar-se textos i documents d'altres àmbits, com la literatura, el periodisme, l'art o la ciència, textos que estan més a prop dels interessos de l'alumne i de la seva modalitat de batxillerat. L'important és que la lectura dels mateixos generi interès i motivació pel tema, i que porti l'alumnat a aprofundir en la comprensió dels problemes i qüestions filosòfiques.

Pel que fa a l'expressió oral, és important que l'alumnat s'exerciti i desenvolupi l'expressió oral. Les activitats poden ser diverses i les normes i tècniques d'exposició també poden variar segons l'activitat concreta. Tot i que es poden realitzar moltes activitats, es recomana l'explicació de textos a partir de notes, l'exposició oral de treballs i la realització de debats.

L'explicació de textos a partir de notes consisteix en utilitzar textos que no es llegeixen però que serveixen de punt de suport. Els textos que es proposen han de ser curts, de manera que permetin centrar l'atenció. L'exposició oral o la presentació que se'n faci també ha de ser curta per tal de facilitar una circulació bona i ràpida de la paraula i la contínua renovació d'experiències.

L'exposició oral de treballs, petites investigacions i dissertacions s'ha de fer de manera ordenada, clara i concisa, amb la utilització dels mitjans de comunicació més pertinents segons el tema o problema a tractar.

La realització de debats sobre temes d'interès comú, respectant les pautes prèviament establertes, contribueix de manera específica al desenvolupament de disposicions i actituds dialògiques, tals com: escoltar atentament, promoure el raonament i la crítica argumentada degudament, posar-se en el lloc de l'altre i acceptar punts de vista diferents, revisar el propi pensament i les pròpies creences, compromís amb els valors i normes en què es fonamenta la convivència i el civisme; i contribuir, en definitiva, a la construcció col·lectiva del coneixement.

Finalment, no s'ha d'oblidar la dimensió axiològica en l'ensenyament de la filosofia. Les activitats s'han de dirigir

també al desenvolupament de qualitats i habilitats actitudinals pràctiques de l'alumnat. Cal fomentar actituds com l'autoexigència, responsabilitat, el respecte, la tolerància, la justícia i l'autocontrol emocional. A les aules, a més, s'ha de treballar per a l'adquisició d'una identitat personal i social de l'alumnat, lligada a l'entorn geogràfic, històric i sociocultural andorrà i europeu.

No obstant, la valoració sistemàtica i significativa de les actituds requereix dissenyar i utilitzar instruments adequats. Per exemple, si volem avaluar el control emocional o la participació responsable de l'alumnat en el treball d'equip, en primer lloc s'han de definir bé les actituds a desenvolupar, en aquest cas: què s'entén per control emocional o per participació responsable. A continuació s'han d'establir indicadors d'observació i donar-los a conèixer als alumnes. Posteriorment, s'han d'observar periòdicament aquestes actituds i establir contextos d'aparició dels comportaments observats en l'alumnat i en situacions variades (exposicions escrites i orals, intervencions espontànies, debats, assemblees de classe, entrevistes, diaris de classe, enregistraments etc.).

Decret del Programa de l'assignatura de ciències de la Terra I i II de batxillerat de l'Escola Andorrana

Exposició de motius

Vist l'article 17 de la Llei qualificada d'educació, del 3 de setembre de 1993, en la qual s'estableix que els principis rectoris del sistema educatiu andorrà i les seves modalitats, els nivells, els cicles, els cursos i les opcions establerts per la Llei es desenvoluparan per un reglament que en determinarà els programes;

Vist l'article 9.2 de la Llei qualificada esmentada, en la qual es reconeix que els alumnes tenen dret que el seu rendiment escolar sigui valorat amb criteris objectius;

Vist l'article 11 de la Llei esmentada, en la qual es reconeix el dret de llibertat

de càtedra dels docents, en el respecte a la Constitució i exercint-lo amb una finalitat educativa;

Vist l'article 3 de la Llei d'ordenament del sistema educatiu andorrà, del 9 de juny de 1994, en la qual s'especifica que correspon al Govern fixar els programes dels diferents ensenyaments, dels nivells, dels cicles, dels cursos i de les opcions d'ensenyament;

Vist l'article 5 de la Llei esmentada, en la qual es defineix programa com el conjunt d'objectius, continguts, mètodes pedagògics i criteris d'orientació i avaluació, de cadascun dels ensenyaments, dels nivells, dels cicles, dels cursos i de les opcions que configuren el sistema educatiu andorrà;

Vist l'article 6 de la mateixa Llei, en què es concreten diverses consideracions sobre la confecció i l'aplicació dels programes;

Vist el Decret d'ordenament del nivell educatiu de batxillerat del sistema educatiu andorrà, del 21 de novembre del 2007, i les seves modificacions per Decret el 3 de març del 2010 i el 16 de maig del 2012;

Atesa la necessitat de prescriure el Programa de l'assignatura de ciències de la Terra I i II per acomplir el que estableix la normativa esmentada anteriorment, presentar íntegrament totes les parts del Programa i desenvolupar-ne les prescripcions i orientacions.

Atès que el fet de publicar el programa de cada assignatura de batxillerat per separat facilitarà les eventuals modificacions posteriors;

A proposta de la ministra d'Educació i Joventut, el Govern, en la sessió del 24 de juliol del 2013,

Decreta

Article 1

Objecte del Decret

Aquest Decret fixa el Programa de l'assignatura de ciències de la Terra I i II de batxillerat de l'Escola Andorrana, que es recull a l'annex.

Article 2

Modalitats en què s'aplica el Programa

El Programa de l'assignatura de ciències de la Terra I i II s'implementa en les